

COVID-19 Salgınının Çalışanların Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkileri: Cinsiyet Bağlamında Bir Değerlendirme

Özlem ÇAPAN ÖZEREN^{1,*}, Çağlar ÇABUK², Hülya ŞİMGİ³

Öz

Bu çalışmada, COVID-19 salgını ile birlikte kendilerini *Heteropya'*ya dönüşen bir dünyanın içinde bulan çalışanların kişisel yaşamlarının salgın sürecinden nasıl etkilendiğinin nitel yöntem aracılığıyla incelenmesi hedeflenmiştir. Veriler, farklı iş kollarında çalışan yaşları 25 – 65 arasında, 21 kadın, 27 erkek katılımcıyla yapılan grup odak görüşmelerinden elde edilmiş, veri analizi tekniği ile yürütülen araştırmada MAXQDA'nın güncel sürümü kullanılmıştır. Uzaktan çalıştıkları için sosyal yaşamları da evlerin içine hapsolan, karantinada dışarı çıkamadıkları için hareketsizleşen ve sosyal çevreleri hane içindekilerle sınırlanan kadın ve erkekler, Salgın öncesindeki sosyal yaşamlarından yoksun kalmışlardır. Salgındaki bir diğer zorluk ise ev içi işlerde kadınlardan beklenen geleneksel rollerin sürdürülmesine yönelik adil olmayan beklenti ve buna bağlı olarak kadınların iş yüklerindeki dramatik artıştır. Erkek partnerlerinin ev işlerinin sorumluluğunu eşit bir şekilde paylaşmalarını, kadınları, salgın süresince artan ev işi, çocuk bakımı gibi sorumlulukları çoğu zaman tek başlarına üstlenmek zorunda bırakmıştır. Araştırmada, karantina döneminde kişisel kaynakları evin dışında kalan erkeğin yaşadığı stres nedeniyle psikolojik açıdan kadınlara kıyasla daha dayanıksız oldukları gözlenmiştir. Salgında en fazla yaşanan duygular, yakınlarına hastalık bulaştırma kaygısı, yoğun belirsizlik hissi ve buna bağlı endişe gibi gözükmektedir. Salgın döneminde hane halkının karşılıklı yardımlaşmaya dayalı tutumunun, krizle baş edebilmek bakımından son derece işlevsel olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonuçları cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, salgın gibi kriz dönemlerinde daha görünür hale gelen kadınlara karşı ayrımcılığın toplumun genelini ilgilendiren bir sorun olduğu açıktır. Cinsiyetçi bakış açısının eşitlik yönünde dönüşümü için, bu çalışmada önerilenler dahil olmak üzere, çeşitli önlemler alınması daha adil bir toplum için olmazsa olmaz niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet Ayrımcılığı, COVID-19 Salgını, Eşitsizlik, Kişisel Yaşam

Impacts of the COVID-19 Pandemic on the Personal Life of Employees: An Evaluation in the Context of Gender

Abstract

The aim of this study, conducted using a qualitative method, is to examine how the personal lives of employees—who found themselves in a world that has turned into Heteropia with the COVID-19 epidemic—are affected in these hard times. The data were obtained from group focus interviews with 21 female and 27 male participants working in different business lines. The current version of MAXQDA was used in the research, conducted with data analysis technique. As people started working from home due to

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Maltepe Üniversitesi, Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği Programı, İstanbul.

İlgili yazar / Corresponding author e-posta/e-mail: ozlemozeren@maltepe.edu.tr ORCID No: 0000-0001-5128-8698

² Sürdürülebilir Eğitim Gelişim ve Mükemmellik Derneği: SEGM, İstanbul. e-posta: cabukcaglar2020@gmail.com

ORCID No: 0000-0002-3501-2162

³ Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, İstanbul. e-posta: hulyasimga@maltepe.edu.tr

ORCID No: 0000-0003-1270-0779

the pandemic regulations, their social life was interrupted. Their outdoors physical activities drastically dropped and their social environment became confined to their interaction with their families. Another challenge during the epidemic is related to gender stereotyping which unfairly assigns women the responsibility of taking care of the housework, giving rise to the dramatic increase of women's workloads. The reluctance to participate in the management of the housework and childcare on the part of most men resulted in the double-load put upon the shoulders of women. Moreover, as the data clearly indicated, being confined at home negatively affected men more than it did women. Accordingly, men did not cope as well as women with the stress and they became psychologically more vulnerable. The emotions most experienced in the epidemic seem to be the fear of infecting relatives and the anxiety due to the intense feeling of uncertainty. It has been observed that in the households where cooperation reigned, both men and women did much better in coping with the crisis during the pandemic. Evaluating the research results from a gender perspective, it is quite clear that discrimination against women, more visible in times of crises such as pandemics, is a social problem at large. In order to change the sexist perspective and establish the culture of gender equality, to take precautions and implement adequate policies is a sine qua non condition for a fairer society.

Keywords: Gender Discrimination, Covid-19 Pandemic, Inequality, Personal Life

1. GİRİŞ

2019 yılının sonlarında Çin'de ortaya çıkan COVID-19 salgını, 2020 yılı itibarıyla tüm dünyaya yayılmıştır. Küresel ölçekteki etkileri nedeniyle "salgın" ilan edilen COVID-19, tüm dünyayı etkisi altına almış ve birçok alanda hayatı adeta durma noktasına getirmiştir. Başta hijyen, sosyal veya fiziksel mesafe ve seyahat kısıtlamaları olmak üzere COVID-19'a özel pek çok dinamik, iş yaşamını etkilemiş ve çalışanlar önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Hastalığın bulaşma riskini azaltmak için uygulamaya konan karantina, eve kapanma, sokağa çıkma kısıtlamaları gibi önlemler, küresel ölçekte dünya insanların yaşam pratiklerini değiştirmiştir (Korkmaz, 2020). Bu değişim hem erkek hem de kadınların rutinini, ev içi yaşantılarındaki iş bölümünü ve buna bağlı sorumlulukları olduğu kadar sosyal yaşantıları ile serbest zaman kullanımlarını farklılaştırmıştır. Salgınla birlikte olabildiği kadar uzaktan çalışmaya yönlendirilen çalışanlar, işlerini evlerine taşımak ve daha önce ayrı mekanlarda yaşadıkları iş ve kişisel yaşamlarını tek bir yere, evlerine sığdırmak zorunda kalmıştır.

1.1. Literatür Taraması

Salgında yaşanan krizin sonucu olarak pek çok köklü değişiklik olmuş bu durum, bireylere maddi, manevi yük getirmiş, daha önce söz konusu olmayan bazı gereklilikler doğurmuştur (Karimvand, 2021). Salgının tehdit ettiği sosyoekonomik alanlar genişledikçe dünya koca bir *Heteropya*'ya dönüşmüştür (Akçaoğlu, 2021). Salgın cinsiyete dayalı, ırksal ve etnik eşitsizliğin artmasına da yol açmıştır (Kramer ve Kramer, 2020). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2021)'nin verilerine göre, (URL 1) salgında erkeklerin %3,9 istihdam kaybına uğradığı, buna karşın kadınların istihdam kaybının %5 seviyelerine çıktığı görülmüştür. Salgında kadınların kolayca işten çıkarılabildikleri ve erkeklere kıyasla çok daha savunmasız oldukları görülmüştür (Tanış, 2021). COVID-19 tüm dünyada kadınların yoğunlukla istihdam edildikleri hava taşımacılığı, turizm, perakende işleri, konaklama, yeme-içme hizmetleri gibi daha çok müşterilerle fiziksel etkileşim kurmayı gerektiren iş kollarında olumsuzluk yaratmıştır (URL 2). Türkiye'de ise, kadınların önemli bir çoğunluğu, eğitim, sağlık, gıda ve perakende işleri, yaşlı ve engelli bakımı gibi alanlarda çalışmaktadır. En başta sağlık sektörü olmak üzere fiziksel temasın zorunlu olduğu ve bu nedenle bulaş riskinin de yüksek olduğu iş kollarında alınan önlemler çalışma koşullarını iyice zorlaştırmıştır. Tarım alanında çalışan kadınların pek çoğunun salgının başladığı dönemlerde işsiz kaldığı, çeşitli zorluklar yaşadığı ve yoksulluklarının katlanarak arttığı görülmüştür (Beken, 2020).

Evden çalışma ve okulların kapatılması gibi virüsün yayılmasını önlemek üzere alınan tedbirler hem kadın hem erkeğe ek sorumluluklar yüklemiş (Yaşar-Dinçer ve Yirmibeşoğlu, 2020), esnek

çalışma saatleri tüm çalışanlar bakımından iş ve iş dışı saatler arasındaki ayrımı belirsizleştirmiştir (Ciolfi ve Lockley, 2018). Her ne kadar çevrimiçi işgücü piyasalarının geleneksel işgücü piyasalarındaki cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırdığı öne sürülmüş olsa da (Gomez ve Herrera, 2019) tarih boyunca ev içi sorumluluklarının daha büyük bir kısmını kadınların üstlendiği (Wiswall ve Zafar, 2018), salgının cinsiyetler arası eşitsizlikleri kadınlar aleyhinde derinleştirdiği tespit edilmiştir (Collins vd., 2020; Yeniçeri ve Koç, 2021; Karabulut, 2021). Gelişmekte olan ülkelerin ücretsiz ev içi sorumluluk paylaşımındaki cinsiyet uçurumunun, bu ülkelere hâkim olan ataerkil geleneksel normlar tarafından belirlendiği düşünülmekte olup, ev içi ücretsiz iş bölümündeki bu farkın Japonya ile Kore’de günde 2,5 saat, Türkiye’de ise 4 saat olduğu görülmektedir (URL 3). Evli çiftler ile salgın öncesi ve salgında yapılan anket çalışmaları birlikte değerlendirildiğinde, salgınla birlikte ev içi işlerde harcanan sürenin, erkeklerde günde 0,3 saatten 1,1’e çıkarken, bu sürenin kadınlar için günde 2,9 saatten 4,5 saate çıktığı tespit edilmiş, yani kadınların ev içi işlerde erkeklere oranla 4 kat daha fazla emek ve zaman harcadığı açığa çıkmıştır (Doğangün, 2021). Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre, salgın öncesi, evdeki işlere 4 saatten fazla zaman harcayan kadınların oranı %15,9 iken, salgın sonrasında bu seviye %41,8’e çıkmıştır. Çalışmada, kadın katılımcıların %81’inin salgın sırasında iş yerine hiç gitmediği, erkeklerde ise bu oranın %48 olduğu görülmektedir (Eroğlu ve Gençay, 2020). Amerika’da yapılan bir başka araştırmada beş yaşından küçük çocuğu olan ailelerde erkekler, çocuk bakımı için haftada 10,9 saat zaman ayırırken, kadınların çocuk bakımına ayırdığı sürenin 19,8 saat olduğu görülmüştür (Alon vd., 2020). Almanya’da yapılan diğer bir araştırmanın sonuçlarına bakılacak olduğunda ise esnek çalışma saatlerine sahip kadınların çocuk bakımına harcadıkları zaman artarken, erkeklerin esnek çalışma saatlerine sahip olması halinde çocukların bakımı için harcadıkları sürenin azaldığı görülmüştür. Aynı araştırma, evden çalışan erkeklerin iki saat daha fazla çalıştığını, kadınlarınsa bir saat daha fazla mesai yaptığını açığa çıkarmıştır (URL 5). Tüm bu veriler, Covid-19 salgınının ev içi ve çocuk bakımına yönelik işlerin çoğunu kadınların yüklenmek zorunda kaldığını gösterse de (Del Boca vd., 2020), bu dönemde evden çalışmaya başlayan erkeklerin ev işlerine ve çocuk bakımına katılımının arttığı da gözden kaçmamıştır (Al-Kazi vd., 2021; Profeta, 2020). Bu nedenle salgın sürecinin daha önce aile içindeki asimetrik iş yükü dağılımını dengeleme potansiyeline sahip olduğu da düşünülmektedir (Profeta, 2020). Salgında eve kapanmayla yaşanan bu zorunlu deneyimin yakın gelecekte sosyal normlar ve nihayetinde toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinde değişim yaratan kalıcı bir etkisinin olacağı tahmin edilmektedir (Alon vd., 2020). Ayrıca çocuk bakımında eşlerin ev içi sorumluluk paylaşımında etkili olan en önemli unsurun kamu politikaları olduğu anlaşılmıştır, örneğin İspanya’da 2007’de iki haftalık ücretli babalık izninin getirilmesi, babaların çocuk bakımına katılımını kalıcı biçimde arttırmıştır (Farre ve Gonzales, 2019). İngiltere’de 2.000 İngiliz ebeveynin katıldığı ankete göre, beş ebeveynin dördü, karantina sırasında birlikte geçirilen zamanda yaşanan artışla birlikte aile bağlarının güçlendiğini ifade etmiştir. Anket, karantina sırasında katılımcıların kitap kulüpleri kurup birlikte okuma yaptığını, bahçecilikle ilgilenerek sağlıklı fiziksel aktivite oranını arttırdığını, çocukların daha savunmasız olan yaşlılar için alışveriş yapmak gibi ek sorumluluklarla karşılıklı yardımlaşmayı öğrendiğini, aile üyelerinin ekranda kalma saatlerini birbirlerine göre ayarlayıp ortak geçirilen zamanı arttırdığını ve bu süreyi birlikte yapılacak eğlenceli etkinliklerle geçirdiklerini ortaya çıkarmıştır (URL 6).

Karantinanın bireylerin zihinsel ve fiziksel sağlıkları üzerindeki önemli etkilerini araştırmak için dünya çapında psikolojik, sosyolojik, sosyal hizmet, kültürler arası ve tıbbi bakış açılarından çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Dong ve Bouey, 2020) Yapılan araştırmalarda, salgın sırasında uzaktan çalışanların yüzde 24’ünde anksiyete, yüzde 8’inde ise depresyon tespit edilmiş, evden çalışan ve küçük yaşta çocuk sahibi olan kişilerin ise ilave bakım yükleri nedeniyle zorluk yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır (Ganioğlu, 2021). Diğer bir çalışma ise kadınların erkeklerden daha fazla endişeli veya gergin (%61’e karşı %49); ve moralsiz, depresif veya umutsuz (%48’e karşı %41) hissettiklerini ortaya koymuştur (Carli, 2020). Salgındaki önlemlere ne kadar uyarsa uysun “Dışarısının çok tehlikeli olduğu” düşüncesi, hissedilen hastalık endişesini arttırmıştır (Aydın, 2021). Salgında zorunlu karantina uygulamalarından en olumsuz etkilenen kesimlerin başında

kadınlar geliyor gibi durmaktadır. Kadınlar bu süreçte ev içi sorumluluklarının artması, iş kaybı, ev içi şiddet ve stres nedeniyle yaşanan psikolojik gerilimler gibi olumsuzluklar yaşamışlardır (Karabulut, 2021). Dunn vd.,'e göre salgınla birlikte ortaya çıkan ekonomik sıkıntı, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik iki nesildir kazandığı ilerlemeyi ciddi biçimde geriletmiş gibi durmaktadır (Dunn vd., 2021). Kandiyoti'ye göre, Türkiye'de yaşayan ve başka bir aile üyesi veya ev işçisinden aldıkları destek sayesinde (URL 3) evin dışında kendisine zaman ve alan açmayı başaran modern orta sınıfa mensup kadınlar, salgın sürecince bu destekten mahrum kaldıkları için, evin hem aşçısı hem temizlikçisi hem de okulların kapanmasıyla birlikte öğrenime evden devam eden çocukların bakıcısı/öğretmeni olmak zorunda kalmış ve sanayi öncesi toplumlara özgü geleneksel icraatçı rollerine geri dönmüşler (URL 3); yüklendikleri bu ek sorumlular nedeniyle 7/24 ve dört vardiyalı bir çalışma düzenine geçmişlerdir (Yeniçeri ve Koç, 2021). Diğer yandan, deneyimlenen bu yeni düzen sayesinde kadınların, ev içi emeklerinin sömürüsüne ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalıkları artmıştır (Işık, 2020).

Araştırma verileri, salgınla birlikte ev içi sorumlulukların temel üstlenicilerinin yüzde 95 oranında kadınlar olduğu ortaya koymuştur (Eroğlu ve Gençay, 2020). Salgında toplumda ve aile içinde artan eşitsizliği önlemeyi hedefleyen kampanyalar ve farkındalık etkinlikleri yapılmıştır. Bunlardan biri de Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi tarafından yapılan "Evde He for She" (URL 4), farkındalık çağrısıdır. Bu çağrı kapsamında erkeklerin sosyal medya yoluyla ev işlerine dahil olduklarını gösteren fotoğrafları paylaşmaları ve ev işlerinin sadece kadınlara ait olduğu algısı yıkılmaya çalışılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. EvdeHeForShe Etkinlikleri (URL 4)

Salgın sırasında tüm dünyada toplumsal cinsiyete dayalı şiddet oranında da artış gözlemlenmiş, COVID-19 salgınından kaynaklı barınma kısıtlamaları ev içi şiddet yaşayan kadınların evlerini terör alanına çevirmiştir (Alnas vd., 2020). 2020 yılında Türkiye'de erkekler tarafından öldürülen kadın sayısı 300'ü bulmuştur. Öldürülen kadınlardan 171'inin ölüm nedeni belirlenememekle birlikte kadın ölümünün en çok evde gerçekleştiği, kadınların büyük çoğunluğunun evli veya birlikte olduğu erkek tarafından ve çoğunlukla boşanmak ve ayrılmak istedikleri için öldürüldükleri görülmektedir (Yeniçeri ve Koç, 2021).

1.2. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Salgın ile birlikte birçok sektör veya endüstriye bağlı iş kolu faaliyetlerini askıya almış veya tamamen durdurmuştur. Bunların sonucu olarak istihdamda daralma yaşanmış ve pek çok çalışan işini kaybetmiştir. Bununla birlikte bazı işyerleri faaliyetlerinin bir kısmını veya tamamını çevrimiçi platformlara taşımış, ancak sınırlı sayıda elemanın işe gelerek çalışmasına izin verilmiştir. Standart işleyişin dışına çıkan çalışanların bu süreçte uyum sorunları yaşadıkları da tahmin edilmektedir. Tüm bu yaşananlar salgının çalışanlar üzerindeki etkileriyle ilgili akademik araştırmaları zorunlu kılmaktadır. Bu bilgiler ışığında yürütülen çalışmada COVID-19 Salgınının

çalışanların kişisel yaşamları üzerindeki etkilerinin ve bu bağlamda değişime uğrayan ev içi sorumluluklarının tespit edilmesi ve etkilerin, erkek ve kadın olmak bağlamında kıyaslanarak, cinsiyet açısından ortaya konması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla araştırmada, “COVID-19 Salgını kadın ve erkek çalışanların kişisel yaşamlarını nasıl etkilemektedir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Diğer bir deyişle, bu araştırmayla, çalışan kadın ve erkeklerin kişisel yaşamlarının salgın sürecinden nasıl etkilendiklerinin derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi ve Verilerin Toplanması

Çalışmada, katılımcıların öznel deneyimlerini açığa çıkarmak ve derinlemesine bilgi alınması istendiği için nitel araştırma yöntemlerinin kullanılması tercih edilmiştir (Baş vd., 2008). Veri toplama aracı olarak odak grup görüşmesinden yararlanılmıştır. Bu sayede elde edilen veriler karşılaştırılarak, analitik bilgi edinme süreci kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Odak grup görüşmesi, görüşmeye katılan katılımcıların öznel davranış gösterebilme, söylemlerinin toplumsal olabilir gibi özelliklerini dikkate aldığından (Çokluk vd., 2011) dolayı, bu yöntem sosyal bilimlerde çok sık kullanılan bir veri toplama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Seyidoğlu, 2003).

Odak grup görüşmeleri, veri elde etme sürecine dahil edilen gruba konuya ilişkin soruların sorulması ve yanıtların alınması şeklindeki bilgi edinme süreci olarak tanımlanabilir (Aziz, 2013). Görüşmeler genellikle katılımcılardan gelen farklı görüşlerin tartışılan konuya derinlik kazandırdığı interaktif bir ortamda gerçekleşmektedir. Bu görüşmelerde aynı konuda hem daha çok hem de birbirinden farklı pek çok görüş ortaya konulmakta, böylelikle daha zengin veri elde edilebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Genellikle grupların 6-12 arasında katılımcı sayısında olmaları beklenmektedir (Coşkun vd., 2019).

Çalışmada farklı iş kollarında çalışan 21’i kadın 27’si erkek olmak üzere, yaşları 25 – 65 arasında olan 48 katılımcıdan veri toplanmıştır. Verilerin elde edilmesi için toplam on adet odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yer alan katılımcıların demografik verileri Tablo 1 ve Tablo 2’de verilmiştir.

Bu gruplardan biri dört, diğerleri ise beş kişi ve üzerindeki katılımcılardan oluşmaktadır. Odak grup görüşmesi için asgari kişi sayısı olarak 6-12 kişi aralığında katılımcı sayısı aranmıştır. Bununla birlikte verilerin birden farklı sektörden ve birden fazla gruptan toplanması, altı kişinin altındaki toplantıların sürdürülmesinde olanak tanımıştır. Bazı görüşmelerin altı kişinin altında kalmasının nedeni, görüşmelere katılacaklarını bildirmiş olan bazı kişilerin katılmaktan vazgeçmeleri veya son anda gelişen bazı aksaklıklar nedeniyle bilgi vererek veya haber vermeksizin görüşmeye katılmamış olmalarıdır. Araştırmada katılımcıların cinsiyetleri arasında dengeli bir dağılımın olmasına özen gösterilmiştir.

Görüşmenin katılımcıları “amaçlı örnekleme” yöntemi ile belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemi araştırmacıların çalışmanın amaçlarına uygun sonuçlar elde edecekleri örnekleme kendileri tarafından seçilmesi prensibine dayanmaktadır (Ural ve Kılıç, 2006). Buna göre, farklı iş pozisyonlarında görev yapan katılımcılar, erkek ya da kadın gruplarında olacak şekilde bir araya getirilmiştir. Hem sektör hem de cinsiyet bakımından homojenlik esasına göre oluşturulan grupların ortak zeminlerinin tartışma ortamını zenginleştireceği düşünülmüştür. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Soru formu, literatür taramasıyla hazırlanmış, konunun uzmanları ve akademisyenlerden alınan görüşlerle son haline getirilmiştir. Görüşmelerde uygulanan soru formunun içeriği; “ev içi yaşantılar”, “sosyal yaşam”, “duygular” ve “diğer” olmak üzere dört konu başlığından oluşmuştur.

COVID-19 Salgınının Çalışanların Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkileri:
Cinsiyet Bağlamında Bir Değerlendirme

Veriler toplam on görüşmenin çözümlenmesiyle elde edilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için önemli bir ölçüt olması nedeniyle görüşmelerin ham video kayıtları ve bu kayıtlardan elde edilmiş çözümlenmeler araştırmacılar tarafından muhafaza edilmektedir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri (Kadın)

	Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Deneyim(yıl)
Grup 1	K1	Kadın	32	Sosyal Uygunluk Uzmanı	8
	K2	Kadın	36	Garment Teknolojist	13
	K3	Kadın	42	Modelhanne Yöneticisi	24
	K4	Kadın	26	Eğitim Planlama Uzmanı	3
	K5	Kadın	32	İnsan Kaynakları Sorumlusu	7
Grup 2	K6	Kadın	57	Eğitim Yöneticisi	32
	K7	Kadın	34	Eğitim Şefi	11
	K8	Kadın	48	Müdür	28
	K9	Kadın	40	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürü	16
	K10	Kadın	33	İnsan Kaynakları Uzmanı	10
Grup 3	K11	Kadın	36	Eğitimci	16
	K12	Kadın	37	İşletme Müdürü	15
	K13	Kadın	37	Entegre Yönetim Sistemi Sorumlusu	16
	K14	Kadın	21	OCC Sorumlusu	1
	K15	Kadın	42	AIM Vardiya Sorumlusu	20
Grup 4	K16	Kadın	39	Hekim (Kovid 19 Yoğun Bakım Sorumlusu)	11
	K17	Kadın	35	Hekim (Acil Tıp Uzmanı)	10
	K18	Kadın	42	Psikolog	17
	K19	Kadın	48	Labaratuvar Teknikeri	26
	K20	Kadın	25	Hemşire	2
	K21	Kadın	31	Hemşire (Onkoloji)	10

Tablo 2. Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri (Erkek)

	Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Deneyim
Grup 5	E1	Erkek	26	Kumaş Planlama ve Satın Alma	3
	E2	Erkek	30	Sürdürülebilirlik Yöneticisi	2
	E3	Erkek	65	İK Müdürü	30
	E4	Erkek	38	Satınalma Müdürü	21
	E5	Erkek	36	İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürü	15
Grup 6	E6	Erkek	49	Terminal Hizmetleri Müdürü	25
	E7	Erkek	46	İnsan Kaynakları Direktörü	20
	E8	Erkek	46	Havalimanı Havayolu Operasyon Müdürü	29
	E9	Erkek	46	Hava Kargo Müdürü	23
	E10	Erkek	41	Ramp Şefi	12
Grup 7	E11	Erkek	48	Apron Hizmetleri Müdürü	25
	E12	Erkek	60	Kaptan Pilot	36
	E13	Erkek	29	Eğitim Memuru	4
	E14	Erkek	38	OCC Planlama Uzmanı	18
	E15	Erkek	49	Mimar	36
Grup 8	E16	Erkek	39	BT Sistem Yöneticisi	14
	E17	Erkek	47	Banka Bölüm Başkanı	22
	E18	Erkek	33	Banka ve Hazine İşlemleri Finansman Uzmanı	10
Grup 9	E19	Erkek	53	Direktör	28
	E20	Erkek	52	Yönetici/Danışman	32
	E21	Erkek	46	İşletme Ortağı ve Ürün Dağıtım Elemanı	8
	E22	Erkek	54	Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı/Şirket Ortağı	30
	E23	Erkek	40	Kabin Memuru	18
Grup 10	E24	Erkek	55	İstasyon Müdürü	31
	E25	Erkek	48	Eğitmen	23
	E26	Erkek	50	Kaptan Pilot	22
	E27	Erkek	59	Ramp Yöneticisi	30

2.2. Verilerin Analizi

Çalışmada “içerik analizi” yöntemi kullanılmıştır. Grup odak görüşmesiyle elde edilen ham veriler, kategoriler yardımıyla sistematik, basit ve anlaşılır hale getirilmiştir (Krippendorff, 2004). Araştırmacının deneyimi, literatür taraması ve uzman görüşleri ile oluşturulan kodların kullanıldığı bu yöntem (Aziz, 2013) yüksek tahmin kabiliyetine sahiptir. Çalışmada nitel analiz programı MAXQDA'nın güncel sürümünden faydalanılmıştır. Bu programın tercih edilmesinin nedeni, tema ve kodlar arasındaki ilişkileri netleştirerek yardımcı harita ve görseller sunmasıdır (Azzopardi ve Nash, 2016; Kuckartz ve Radiker, 2019). Görüşmelerden elde edilen verilerin tamamı, analiz sürecine dahil edilmiştir. COVID-19'un katılımcılar üzerindeki etkilerini açığa çıkarabilecek ve çalışmanın amaçlarına uygun sonuçlar üretebilecek tema ve kodlar belirlenmiş, elde edilen veriler uygun şekilde bu tema ve kodlara işlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Analiz Sürecinde Belirlenen Tema ve Kodlar

Veri Seti	Temalar	Kodlar
Cinsiyet	Kişisel Yaşam	Hobi ve Serbest Zaman, Sosyal, Psikolojik, Ekonomik, Fiziksel Aktivite

Nitel analiz programıyla yapılan çalışmada kişisel yaşam teması ve bu temanın altındaki kodlar ile COVID-19'un çalışanlar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışmada ayrıca görüşmelerden elde edilen veriler; ev içi yaşantılar, sosyal yaşantılar ve duygular olmak üzere üç başlık altında ele alınarak içerik analizi yapılmıştır. Bu başlıklar altında katılımcılarla yapılan görüşmelerden yapılan alıntılar bir araya getirilmiş ve tüm katılımcıların bu üç konuyla ilgili görüşlerinin bir özeti çıkarılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmanın bulguları nitel analiz programı MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiş, “kişisel yaşam” ana teması altında toplanmıştır. Çalışmanın içerik analizine ilişkin alt başlıklar ise “ev içi yaşantılar”, “duygular” ve “sosyal yaşam” olmak üzere üç başlık altında kategorize edilmiştir.

3.1. Kişisel Yaşama Dair Değerlendirme

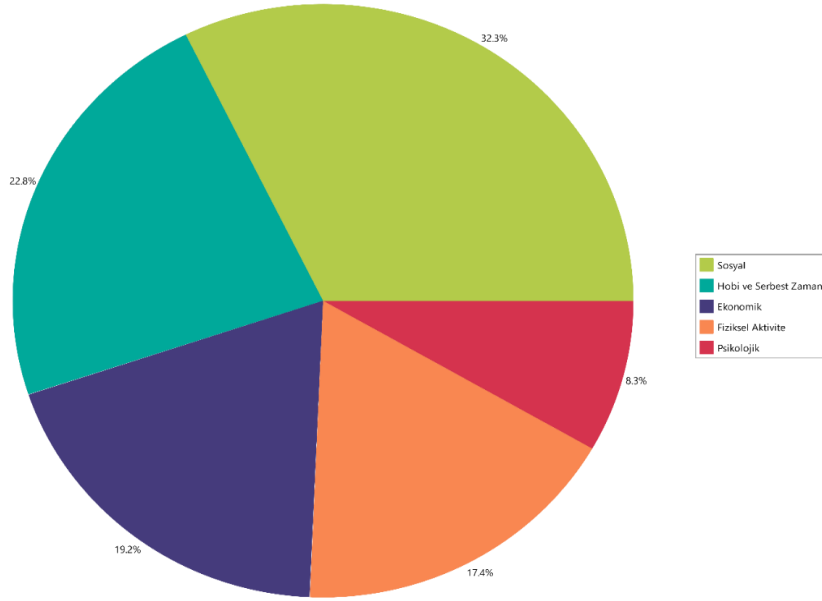
Bu çalışmanın ana teması, kişisel yaşamdır. Salgın sürecinde yaşanan kısıtlamalar nedeniyle ortaya çıkan yeni çalışma biçimi, bireylerin kişisel yaşamlarında pek çok farklılığın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle iş yaşamında açığa çıkan radikal değişimler, çalışanların işlerini kaybetmelerine veya evden çalışmak zorunda kalmalarına yol açmıştır. Evden çalışmak zorunda kalan insanlar, kişisel yaşamlarında önemli eksiklikler yaşamışlardır. Bu bağlamda, özellikle cinsiyetin kişisel yaşamda belirleyici bir unsur olduğu düşünülmektedir. Kişisel yaşam ana temasının alt kodları olarak “sosyal”, “ekonomik”, “hobi ve serbest zaman”, “psikolojik” ve “fiziksel aktivite” kullanılmıştır. Alt kodlar, çalışmada kullanılan soru formu, verilerin kelime frekansları, araştırmacı deneyimleri ve literatür taraması aracılığıyla açığa çıkan parametrelerin tamamı dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında belirlenen tema ve kodlar arasındaki ilişkiler MAXQDA programı yardımıyla analiz edilmiştir. Veri setlerinden “Oto kodla” yöntemi ile kelimenin geçtiği cümlenin bir cümle öncesi ve bir cümle sonrası olacak şekilde elde edilen veriler, önce kodlara oradan da temalara kodlanmıştır. Çalışmanın bulguları, kelime bulutu, kod frekansı, kod ilişki tarayıcıları, kod haritası ve kod birlikte çalışma modeli gibi analizler yardımıyla elde edilmiştir.

“Kişisel yaşam” temasının kodlarına ait frekans analizi şekil 2’de verilmektedir. Bu bilgiler ışığında kişisel yaşam ana teması içerisinde en çok vurgulananın (%32,3) “sosyal” alt kodu olduğu görülmektedir. Bunu takiben %22,8 ile “hobi ve serbest zaman”, %19,2 ile “ekonomik” ve %17,4

COVID-19 Salgınının Çalışanların Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkileri:
Cinsiyet Bağlamında Bir Değerlendirme

ile “fiziksel aktivite” kodu gelmektedir. Son olarak en düşük orana sahip kod ise, %8,3 ile “psikolojik” kodudur (Şekil 2).

Şekil 2. Kişisel Yaşam Kodlu Bölümler Frekans Analizi

Kelime bulutu, katılımcıların verdikleri cevaplara göre en çok tekrar edilen kelimeleri açığa çıkarmaktadır. Çalışmanın Şekil 3’de gösterilen kelime bulutuna bakıldığında, sıklığı 50’nin üzerinde olan 33 kelime görülmektedir. Kelime bulutunda yer alan 33 kelimedeki her bir kelimelerin boyutları, katılımcıların verdiği cevaplardaki tekrar oranına bağlı olarak küçük veya büyük olarak görünmektedir. Kelime Bulutuna göre katılımcılardan gelen cevaplar içerisinde “Ev,” “Sosyal,” “İş” ve “Arkadaşlar” kelimelerinin görüşmelerde en sık kullanılan kelimeler olduğu anlaşılmıştır. Bu kelimeler, Salgın sürecinde çalışanların kişisel yaşamlarındaki etkileri ifade etmesi bakımından referans kabul edilmektedirler (Şekil 3).

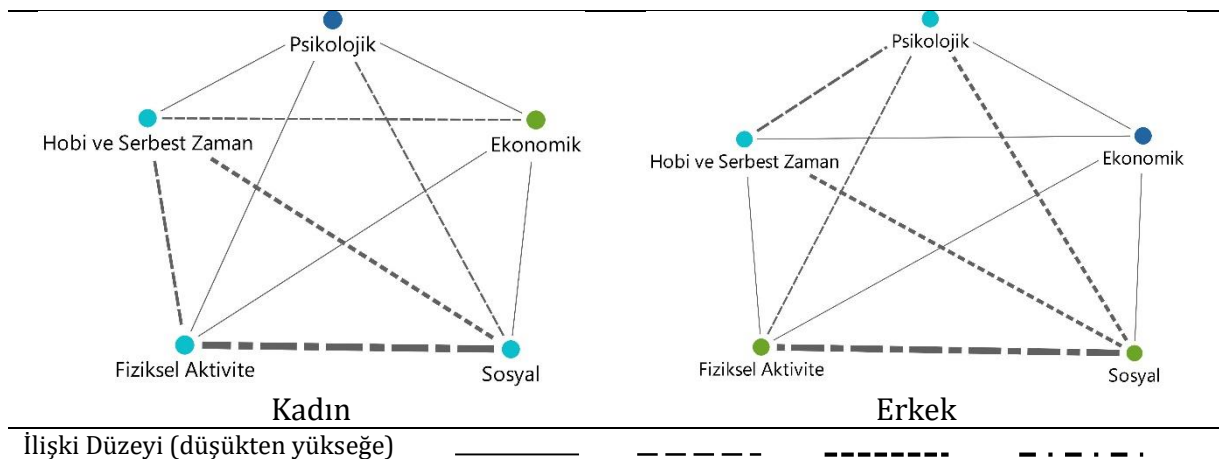

Şekil 3. Katılımcıların Kişisel Yaşamlarına Dair Kelime Bulutu

“Kişisel yaşam” temasının alt kodları arasında açığa çıkan ilişkileri, program kod haritalama tekniklerini kullanarak göstermektedir (Şekil 4). Bu teknikte, kodlar arası ilişkilerin şiddetini görünür hale getirmek üzere görsel bağlantılar kullanılmaktadır. Kod haritasına göre, kadın katılımcıların verdikleri cevaplarda “hobi ve serbest zaman” ile “psikolojik” kodları arasında güçlü bir ilişki bulunmazken, erkek katılımcıların verdikleri cevaplarda bu iki kod arasında güçlü bir ilişki olduğu dikkat çekmektedir. Kişisel yaşam ana teması kapsamında değerlendirildiğinde erkeklerin psikolojik etki altında kaldıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Kadınlarda “hobi” ve “serbest zaman” kodları, birbiriyle ilişkili çıkmıştır ve bu iki kod ile “fiziksel aktivite” kodu arasında erkek katılımcılara kıyasla daha güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu da kadınların fiziksel aktiviteye zaman ayırabiliyorken, erkeklerin fiziksel aktiviteye kadınlar kadar zaman ayırmadığı şeklinde değerlendirilmektedir. Kadınlarda görülen en güçlü ilişki, fiziksel aktivite ile sosyal boyutlar arasında gerçekleşmiştir. Erkeklerde de fiziksel aktivite ile sosyal boyutlar arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Kodlar arası ilişkilerde kadınların hobi ve serbest zaman aktivitelerini, ekonomik güçle ilişkilendirerek değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Kod haritasından hareketle erkeklerin hobi ve serbest zamanı, psikolojik durumlarıyla ilişkilendirdikleri, kadınların hobi ve serbest zamanlarını fiziksel aktivitenin bir aracı gibi gördükleri sonucu çıkarılabilir. Erkeklerin sosyal ilişkileri ile psikolojik durumları arasında kadınlara kıyasla daha güçlü bir bağ olduğu anlaşılmaktadır:

İnsanların hobisinin olması gerektiğine inanan bir insanım. Niye; çünkü iş hayatı zaten stresli, yoğun bir ortam. Mutlaka kişinin kendisine deşarj olabileceği bir alanı oluşturması lazım, bir şey olması lazım. Bunu kimisi kitap okuyarak yapar, kimisi sinema izleyerek yapar, kimisi alışverişle yapar. Ama tüm bu saydığım şeylerin sosyallik tarafı var. En azından tek başına bile bir odada bunu yapıyor olsan bile alışveriş için sosyalleşmen gerekiyor. Eğer tahta işleriyle uğraşacaksın Eminönü’ne gidip orada alet edevat bir şey alman lazım, anlatabiliyor muyum? Ben çok severim oraları gezmeyi. Gidemiyorum oraya. Bir senedir gitmemişim. Mesela zıpkınla balık avına gidiyordum daha önce. Şimdi gittiğin zaman ceza yazıyorlar, gidemiyorsun. Bu tarafta tabi iş hayatı zaten stresli dedik. Parkta, bahçede çocuk salla ile de bu şeyi atamıyorsun üstünden ya da basket oynamakla. Yeter yani. Nereye kadar atacaksın, kaç tane basket atacaksın? Bir gidip daha rahat, kendin rahat edebileceğin, şey yapabileceğin işleri yapıyor olman lazım. Bunu yapamayınca tabi bence insanın performansını da geriletıyor diye düşünüyorum. Hatta bu şeyi de etkiliyor bence; yaratıcı düşünceyi de etkiliyor. Ben de kendimde bunu son zamanda; mesela çoğu durumun içerisinde çıkış bulmak için kendimi rahatlatma adına bir sürü şey bulabilirdim, rahatlatılabilecek. Ama bu dönemde çok bunu yapamadığımı düşünüyorum. Bu melekeleri de kaybediyoruz (E7).

Şekil 4. Kişisel Yaşam Teması Kod Haritası

Araştırma Şekil 5’de MAXQDA programından elde edilen kod ilişkiler tarayıcısı verilmektedir. Burada kodlar tablo olarak görüntülenmektedir. Hem dikey hem de yatay ekseninde kişisel yaşam temasını oluşturan beş kodun katılımcılar tarafından birlikte değerlendirilmelerine ilişkin bilgiler bu şekilde ele alınmaktadır (Şekil 5). Kod ilişkiler tarayıcısında kodların altında yatay ve dikey eksenindeki kareler, kodların birlikte kullanılma sıklıkları arttıkça kareler büyümekte, azaldıkça ise kareler küçülmektedir. Bu görsel, çalışmanın konusu olan ilişkilerin karşılaştırılmasına ve bu çerçevede yorumlanmasına kılavuzluk etmektedir. Cinsiyete Göre Kod İlişkileri Tarayıcısına göre kadınların verdikleri cevaplarda, sosyal ile fiziksel aktivite kodlarının birlikte çok sık tekrarlandığı görülmektedir:

Psikolojik olarak herhangi bir sıkıntı yaşamadım diyemem tabii ki herkes gibi psikolojik sıkıntı yaşadık ama profesyonel bir destek alma durumunda kalmadım. Sadece şöyle, ben bu dönemde kendimi de rahatlatayım diye bir önlem olarak yoga ve meditasyona başladım. Eskiden hiç yapamazdım. Yavaş yavaş ona başladım. Evet, bu anlamda bir iyi olmuş oldu. En azından kendi dinginliğinizi sağlıyorsunuz. Birkaç dakika bazı şeylere kendinizi kapatıyorsunuz (K12).

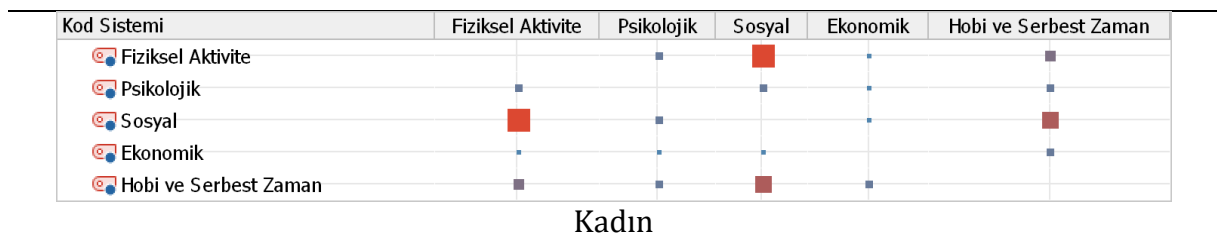
Bunun dışında kadın katılımcılar, hobi ve serbest zamanı “sosyal ve fiziksel aktivite” kodlarıyla birlikte değerlendirmişlerdir. Erkek katılımcılar da benzer bir değerlendirme ile “sosyal” ve “fiziksel aktivite” kodlarını birlikte değerlendirmişlerdir. Ancak, karenin büyüklüğüne bakıldığında bu iki kod arasındaki etkileşimin kadın katılımcılarda daha fazla olduğu sonucuna varılabilir.

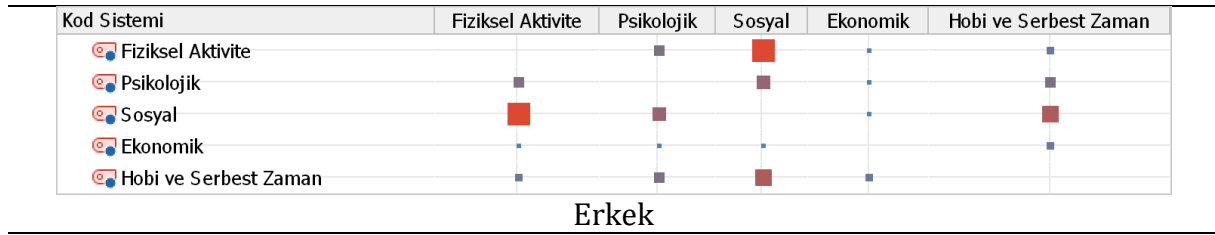
Erkekler fiziksel aktivite ile psikolojik durumları arasındaki ilişkiyi kadınlara kıyasla daha fazla ilişkilendirmiştir:

Ben yalvarıyorum kızıma: “Dışarı çıkalım da iki adım atalım. Ne olur bak benim için de kötü. Sen zaten hiç çıkmak istemiyorsun bari iki adım atalım, yürüyelim de kimsenin olmadığı bir alanda, parkta falan yürüyelim.” Mesela kesinlikle öyle bir şey yok. Kimse çıkmak istemiyor. Artık tamamen evin içerisinde öyle bir yaşam şekline dönüştük. Zorla kendim, kendimi motive edip çıktığım zaman çıkabiliyorum ama onun da düzeni olmuyor ne yazık ki (E9).

İki hafta önce hafta sonu bayağı bir güzeldi hava. Çocuğu alıp bir parka çıkartayım dedim. Çimlere saldıım çocuğu. Çocuk çığlık ata oradan oraya koşuyor falan. Oradan bir adam geldi dedi: “Ya abi sen bu çocuğu kaç aydır dışarı çıkarmıyorsun?” dedi. Dedim ‘Abi çıkaramıyoruz. Çıkaramıyorsun değil çıkaramıyoruz.’ Konunun özeti, sosyal hayat diye bir şey kalmadı. Hiçbir şey yapamıyoruz, hiçbir yere gidemiyoruz (E4).

Son olarak ise erkek katılımcılar tarafından “ekonomik” kod dışındaki diğer tüm kodların değişen seviyelerde de olsa birlikte ele alındıkları sonucuna varılabilir.

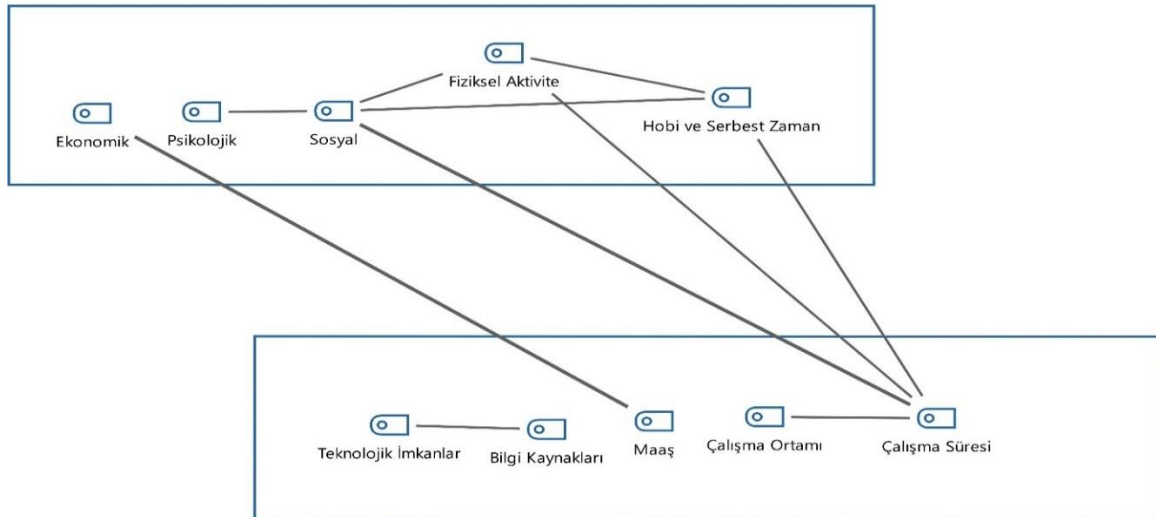

Şekil 5. Cinsiyete Göre Kod İlişkileri Tarayıcısı

“Kod Birlikte Oluşma Modeli”, temaların birbirleriyle olan ilişkisini ok veya doğrular yardımıyla göstermektedir (Şekil 6). Bir veya daha fazla kod kullanılarak oluşturulan bu model, araştırmanın sonuçlarına ilişkin önemli ipuçları sağlamaktadır. Örneğin iki ana temanın kendi kodları içerisinde güçlü bir ilişki tespit edilemeyen “ekonomik” ve “maaş” kodları, *Kod Birlikte Oluşma Modelinde* ilişkili çıkmıştır. Bu durum aynı katılımcılardan alınan ancak farklı iki değerlendirmeye tabi tutulan analiz sürecinin güvenilirliğini de ortaya koyan önemli bir ölçüttür. Ayrıca anlam bakımından birbirine yakın olan kod ilişkileri Kod Birlikte Oluşma Modeline yansımıştır.

Şekil 6’daki modelde hem temaların kendi içerisindeki kodlar hem de iki tema arasındaki kodlar arasındaki ilişkiler görülmektedir. Buna göre çalışma süresi kodu hem kendi temasında hem de karşı temadaki üç kod ile ilişkili olup, birbirleriyle en çok ilişki içerisinde olan kod durumundadır:

Akşamları da ortalama 19.00 gibi çıkıyordum iş yerinden. Hele bir de yağmur, kar falan varsa ciddi anlamda bir sıkıntı yaşıyorduk. Benim ortalama eve gelmem 21.00’a doğru oluyordu. Ondan sonra kendime ait bir şeyim olmuyordu. Çünkü 21.00’dan sonra yemek mi yersiniz, dinlenir misiniz, ne yaparsınız? Şimdi saat 18:00’da işim bitiyor. Toparlanma 18:15’de. Aşağı inip sporumu yapabiliyorum ve diyorum ki yani hayat kalitem artmış oluyor. Düşünsenize 21.00 neresi 18.00 neresi. 3 saat zaman dilimi sizin. İstediklerinizi yapabiliyorsunuz. Yürüyorsunuz, arkadaşlarınızla sohbet edebiliyorsunuz vs. Kendinize ayırdığınız bir zaman yani. Özel bir zamanınız oluyor (E17).

Şekil 6. Kod Birlikte Oluşma Modeli

3.2. Ev İçi Yaşantılar, Duygular, Sosyal Yaşam

Bu bölümde ise katılımcıların kişisel yaşamlarına dair elde edilen veriler; ev içi yaşantılar, duygular, sosyal yaşam değerlendirmeleri olmak üzere üç alt başlıkta ele alınmıştır.

3.2.1. Ev İçi Yaşantılar

Salgın nedeniyle karantina uygulamaları kapsamında eve kapanan ailelerin ev içi sorumlulukları değişikliğe uğramıştır. Katılımcıların Salgın sürecinde ev içi hallerine dair paylaşımları özetlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Ev İçi Yaşantılar

<ul style="list-style-type: none">
• Şehirden kaçış, daha sakin yerlere yerleşme; kaçış evleri, bahçeli veya site içindeki evlerde daha fazla sosyalleşme fırsatları,
• Ev/ofis ayrımının kalkması, ofise dönüşen evler, evde yaşanan bağlantı sorunları ve uzaktan erişim için internet alt yapısının güçlendirilmesi veya ikinci internet/ çoklu internet,
• Evdeki yeni yerlerin keşfi, badana boya gibi tadilatlarla uğraşma, evde spor yapmak, dizi, film izlemek,
• Güçlü aile ilişkilerinin daha da güçlenmesi, ev içi iletişimin artması, “Geçinebiliyorsanız güzel, anlaşıyorsanız zor zamanlar,” karşılıklı yardımlaşma, birbirinden öğrenme, çekirdek aileyle geçirilen zamanda artış, paylaşılan zamanların artması, yeni keşifler
• 65 yaş üstü insanların ve çocukların fiziksel etkinliklerinin sınırlandırılmış olmasının yarattığı güçlükler, sorunlar,
• Gençler ve çocukların tablet, telefon ile geçirilen uzun saatleri, buna karşın dijital yalnızlığın yeni bir şiddet olduğu görüşü,
• Çocukların dokunsallığı kaybetmesi, fiziksel aktivite yoksunluğu, enerji birikmesi, ebeveynlerin ev içi faaliyetler konusunda yetersizlik hissetmesi,
• Erkeklerde evden çalışmanın daha bunaltıcı duyumsandığı, evden çıkıp, ofise gitmek için bahane yaratılması,
• Ev içi ortamların, televizyon kanallarının paylaşılabilmesi, ayrı mekanlara/odalara ihtiyaç duyulması,
• İşe gidenlerin ev içinde daha izole olması, bulaş riskini azaltmak için mesafeli oturma, ayrı yemek yeme, ayrı havlu kullanma gibi,
• Kapanma dönemlerinde başlangıçta yemek öğünlerinde ve miktarında artış, lokantaya dönen evler,
• Kadınların iş yükünün artması ve daha görünür hale gelmesi, aile içi iletişimin artması, didişme, ilişkilerin gözden geçirilmesi,
• Evde oturan erkekten ev işi taleplerinin artması, erkeklere ev işlerinde yamaklık rolü, salata yapmak, sofraya hazırlamak, bulaşık makinesini doldurup boşaltmak, evin temizlenmesinde ufak tefek yardım; ikincil sorumluluk alma, bununla beraber erkeklerin ev işi konusunda beceri eksikliği.
--

“İnanın ben evde çalışmaktan bazen bunalıyorum ve hiçbir mecburiyetim olmadığı halde haftada bir veya iki kere ofise gitmeye gayret gösteriyorum. Ruh halim de daha iyi oluyor genelde. Çünkü orada birkaç arkadaşla görüşüyorsunuz, öğle tatilinde sohbet ediyorsunuz. Bunun da faydaları oluyor” (E17).

3.2.2. Ev İçi Sorumlulukların Paylaşımı

Çalışmada erkek ve kadın katılımcıların Salgın süresince üstlendikleri ev içi sorumluluklarına dair ifadeleri aktarılmıştır. Görüşmelerde kadın katılımcıların Salgın sürecinde ev içi sorumluluklarla ilgili yaşantılarına dair paylaşımları bir araya getirilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Salgın Sürecinde Ev içi Sorumluluklarla İlgili Kadınların Yaşantısı

Katılımcılar	Cümleler/İfadeler
K2	<ul style="list-style-type: none"> • Evdeki bütün iş, evde olduğum için bana bakıyor. Hem işimle ilgilenmem lazım hem evle ilgilenmem lazım. Ekstra bir sorumluluk oldu. Daha fazla yoruluyor oluyorsun tabi, hem beynen hem bedenen. • Evde çok vakit geçirdiğimiz için artık bir yerden sonra eşle birlikte de zamanı normalin fazlasında geçirmiş oluyorsun. Bu sefer ondan beklentin olmaya başlıyor. "Ben bu işi yaparken sen de bu işi yapmalısın" diyorsun ama o alışık olmadığı için o işe aklına bile gelmiyor onu yapmak. Halbuki yapabilir. Sonra "sen bunu yapabilir misin?" dediğimde "tamam, çok güzellikle söylesen yapardım niye böyle sinirleniyorsun" gibi ev içinde kendi kendimize stresler de yaşadık. Çocukla ilgilenme durumu, çocuk bizimle tabi sürekli oyun oynamak istiyor. Birimiz oynarken, öbürümüz "beni biraz rahat bırakın, ben işimle ilgileneyim" deyip kenara çekilmeye çalışıyoruz, ama evler de buna müsait değil
K5	<ul style="list-style-type: none"> • Eşim normal şartlarda çok ev işlerine de destek olan bir insan olmasına rağmen biz bu süreci en başta çok zor yönelttik. Çünkü yapamadığı şeyler var. Bir erkek olarak gerçekten elinden gelmeyen şeyler var. Bir taraftan süreli, zamanlı işlerim oldu. Bir taraftan çocuk bir taraftan ev; gerçekten benim için başta oturtmak çok zor oldu. Sonra buna farklı çözümler ürettik. Yine ben evde olmama rağmen çocuğu anneme bırakarak, ona sorumluluğu yükleyerek ilerlemek durumunda kaldım. Zaten çok kısa bir süre sonra da aktif olarak şirkete sürekli gitmeye başladım. Ama gerçekten ev ve iş dengesini, evde çalışırken çok zor oluşturduk diyebilirim. O yüzden ben de en başında "gecem gündüzüme karıştı, sınıırım kalmadı, çalışma saatlerim kalmadı" dediğim alan da tam bundan kaynaklıydı. Biz zorlandık o süreçte. • Evde olduğumuz zaman, normalde çalışma günlerinizde evde olmayan işlere sahip oluyorsunuz. Yemeği evde yapmak, o dönemde dışardan da söylemek istemedik. Tedirginsiniz, yani birçok alanda tedirginsiniz. Yemeği evde yapmak, normalde evde olmadığına temizlik rutin, daha uzun süreler olabiliyor ama evde kaldığın sürece temizlik rutinin farklı, bir de salgında temizlik rutinin farklı. Eve başkasını çağırılmıyorsunuz, bir destekçi çağırılmıyorsunuz, dışardan herhangi biri evinize girsin istemiyorsunuz. O açıdan gerçekten evde çalışmak benim için o dönemde çok zordu.
K9	Çünkü kadınlar şöyle, öğle tatili yemeğinde arkadaşlarıyla sosyalleşme yerine öğle arasında artık çamaşır asan ya da mutfakı toparlayan bir şekle dönüştük. Ama erkekler şu an ayakaltında gezdiklerini düşündükleri için onlar ofise giden taraf oldu. Bizim şirketimizde, genel müdürlükte özellikle çok erkeklerin ofiste çalıştıklarını görüyorum. Ofise gelip "Ya evde çalışmadım, buraya geldim"; bu sefer de o şey oluyor "biz ofisteyiz, siz evdesiniz." Kadınlara erkek arasında böyle bir şey oldu bence cinsiyet eşitsizliği anlamında.
K15	Evdeyken, evet çocuklar, ama çocuklar da zaten bütün gününüzü alıyor. Bir değil iki tane de olunca ve 1.sınıf gibi ilk seneleri olduğu için daha fazla ilgi, öğretmen bilmedikleri için yapmak istemiyor, ilgisi dağınık. Online ders açık, derste ben duruyorum ama koltukların üstünde, masaların altında "hadi gel hadi gel, A-B-C idi" bu açıdan bizi çok fazla zorladı. Sinir sistemleri gayri faal durumda. O açıdan çok zorlandım diyebilirim. Ben ders bittikten sonra bu sefer de ödev faciası başlıyordu. Hadi ben oturuyorum bir müddet, ben gidiyorum, ben gayri faal oluyorum eşim bu sefer devreye giriyor. "Tamam sen git, sen biraz dinlen ben devam edeyim" diyor. O bitiyordu mesela, bu sefer de abla geliyordu; "Tamam hadi ben sana yardımcı olayım." Hepimizi perde çıkartıp günün sonunu bitiyorduk böylelikle. E tabi ev işleri klasik her yerde olan.
K17	Doktorlar olsun, hemşireler olsun çocukları olup da annesi bakanlar, bir yaşlı bakıyorsa eğer evde maalesef hem çocuklarından hem annelerinden, evde yardım eden kişiden uzaklaşmak zorunda kaldılar. Bunu not edebiliriz sağlık çalışanlarının sosyal ortamına. Çocuk bakımında ve evdeki işlerde yardımcı olan kişilerden belli bir süre, hatta uzun bir süre mahrum kaldılar. Kendi çocuklarına 2 yaşında olmasına rağmen, 1-2 ay ayrı kalan hekim arkadaşlarım oldu, hemşire arkadaşlarım oldu.

Görüşmelerde erkek katılımcıların Salgın sürecinde ev içi sorumluluklarla ilgili yaşantılarına dair paylaşımları bir araya getirilmiştir (Tablo 6).

COVID-19 Salgınının Çalışanların Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkileri:
Cinsiyet Bağlamında Bir Değerlendirme

Tablo 6. Salgın Sürecinde Ev içi Sorumluluklarla İlgili Erkeklerin Yaşantısı

Katılımcılar	Cümleler/İfadeler
E04	Şöyle bir değişiklik oldu, bir kere her şeyden önemlisi çok yetenekli bir ev temizleyicisiyim. Bu süreçte bunu öğrendim. Makineyle ev nasıl süpürülür, nasıl paspas yapılır, nasıl cam silinir, nasıl ütü yapılır; kendimi çok geliştirdim. Koluma bir bilezik daha takmış oldum. Tabii ki aileyle çok daha vakit geçirdiğimiz için iletişim konusunda çok iyi şeyler oldu. Gerçekten evde vakit geçirmenin kıymetini anladık, öyle söyleyeyim. 1.5 yaşında bir kızım var. Bu süreçte kızımın olan ilişkileri çok bambaşka değişti. Etrafta mesela benim kızımı görenler hep şu yorumu yapıyor: "Ya ne kadar hareketli. Daha büyük gösteriyor. Ne güzel konuşabiliyor." Normal yaşına göre gerçekten kendini daha fazla ifade edebilen bir çocuk. Bunun da sebebi tamamen, bu evde olmamızın gerektirdiği iletişim noktasındaki bir süreçte çocuğa çok farklı şeyler kattık diye düşünüyorum.
E11	Mutfığa eşim izin verdiği sürece, biliyorsunuz uzun yıllar mutfaktan çıkmadım, geliştirdim yemekleri, devam ediyorum. Biraz tekdüze gitmeye başladı ama şu var; kızım, eşim üçümüz birlikte yapıyoruz. Artık oğlum büyüdüğü için çok fazla bizimle takılmıyor
E13	Tabii ki biraz sorumluluk artıyor. Nasıl artıyor? Evdesiniz, biraz daha yemek yapımı sizden bekleniyor. Biraz daha temizlik konusunda destek bekleniyor tabii ki. Ama onları da yapabildiğimi gördüm. Zaten yapıyordum daha önceden. Biraz daha oradaki performansımı artırdım.
E14	Bu süreçte daha çok temizlik yapmaya başladım. Eşime daha çok yardım ediyorum. Yemek konusunda çok şey değilim. Yemek yapmayı bilmiyorum açıkçası. Öğrenmedim de. Galiba öğrenmeyeceğim de. Olmuyor yani yapamıyorum ya da yapmak istemiyorum diyelim.
E15	Eşim benim çok yemek yapmayı ve o anlamda bir şey yapmayı sever. Ben biraz daha yamak pozisyonuna iyice düşmüş durumdayım. Yemekleri pişiriyor, ben bir taraftan yemeğin içine katılacak olan şeyleri doğruyorum, sebzeleri yıkanmasını yapıyorum. Yapılan şeyler sonrasında tencerelerin, tavaların yıkanıp bulaşık makinesine konulması. Ama bunun öncesinde bu var mıydı? Çok çok daha az bir limitteydi. Ama şimdi çok çok daha fazla bir şekilde evde olmanızdan dolayı her şeyin içine giriyorsunuz. Benim oğlumun kahvaltı saatleri, ders saatleri, benim kendi toplantı saatlerim, eşimin toplantı saatleri, bunların hepsi bir şekilde bir hamur şeklinde yoğuruluyor. Herkes kendi payına düşeni alıyor. Bunun sonrasında herkes kendi payına düşeni yapıyor. Çok farklı bir süreç gerçekten. Çok farklı görevler ortaya çıkıyor. Herkesin yüklenmiş olduğu sorumluluklar aile bazında, eşlerin çalışma/çalışmama durumu bazında, çocukların yaşları bazında çok çok daha farklı şekilde etkiliyor bütün insanları.
E19	Ev içerisindeki onun yükü daha çok arttı. Eşim ev hanımı. Yükü daha çok arttı. Önceden sabah herkes işe, okula giderken 4 kişi birden evde olması, sürekli ev işleri hiç duraksamadan onlarla birlikte; ben de şahsen o konuda gerçekten her zaman kendimi eleştiririm, bir destek ya da yapan bir yapım yoktur. Beceri anlamda da yoktur, yapı olarak da yoktur ama yardımcı, fayda olmak ister miyim? İsterim. Ama gerçekten de yok o konuda benim bir şeyim. Dolayısıyla bütün yük eşimin üstüne. Çocukların hem eğitim süreçleri hem dersleri üzerine hem programlarıyla ilgilenip hem ev işlerini yapıyor. Ben de zaten bir köşede işlerle, televizyonda, telefonda, normal işlerle ilgilenmek.
E20	Daha fazla yemek yapmasını istedik, daha fazla hizmet yapmasını istedik. Biraz da harcamalar da arttı, mutfak masrafları. Evdeki sıkıntıdan dolayı çekirdekti, çerezdi, onu getir. Bir de çocuklar sürekli Getir'den, oradan buradan can sıkıntılarında evi lokantaya döndürdüler.
E22	Masayı hazırlıyorum, topluyorum, bulaşık makinesine yerleştiriyorum.
E24	Ev işlerinde, ben çalıştığım için açıkçası çok fazla bir katkı olmuyor. Bazen böyle sınırlı olarak belki temizlik işlerinde katkı oluyor diyebilirim. Ama onun dışında ihtiyaç olduğunda kendi yemeğimi hazırlayabilirim. Belki biraz herkese hazırlama noktasında zorluk yaşayabilirim ama kendi yemeğimi ihtiyaç durumunda yapabiliyorum. Mesela bu sabah kendi kahvaltımı kendim hazırladım öyle söyleyeyim. Onun dışında tabii ailece hafta sonu yapılan aktiviteler bir yemeğe gitmek, bir alışveriş merkezine gitmek, bir gezmeye gitmek gibi faaliyetlerde bulunamadık.
E25	Onun dışında ev işlerinde tabii ki ortak paylaşımlar oluyor. Eşim de seviyor zaten yemek konusunda benim üzerime yıkmayı. Mutfakta daha fazla vakit geçirmeye başladım.
E26	Ufak tefek yardımlarımız oluyor salata yapmak gibi, bulaşıkları makineye dizmek gibi. Ama onun dışında hadi elimize süpürge alalım süpürelim, camları silelim; öyle işlere girdik desek yalan olur. Öyle bir şey olmadı. Ama bu süreçte tabii hepimiz yardımcı olduk. Farkına vardık bazı şeylerin, çocuklar da farkına vardı. Evde bir iş olduğu, evde bir aksiyon olduğu hakkında herkes bir fikir sahibi oldu. Elimizden geldiği kadar yardım ettik tabii. Ama takdir gördük mü onu bilemiyorum zaten.
E27	Tabii ki ev işlerinde elimizden geldiği kadar -dediğiniz gibi süpürge, cam silme dışında- artık bir görev paylaşımı ister istemez oluyor. Çünkü bu evin içerisinde de bir hayat var. Bu hayat da devam ediyor bir şekilde. Her ne kadar fiziki olarak iş hayatı durduysa bile evdeki yaşantı devam ediyor. Dolayısıyla da buna ayak uydurmak durumunda kalıyorduk. Bunun için de elimizden geldiğince

yapabileceğimiz şeyler konusunda tabii ki ailemize, eşime yardımcı olarak da burada işi yürüttüğüm söylenebilir.

3.2.3. Sosyal Yaşantılar

Çalışmanın katılımcılarının Salgın sürecinde sosyal yaşamlarını değerlendirmelerine dair paylaşımları özetlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Sosyal Yaşantılar

- Fiziksel aktiviteye, doğa yürüyüşlerine, birlikte yapılan geziler, yer değiştirme, hareket etme etkinliklerine duyulan özlem,
- Piknik, sinema, ortaklaşa yapılan etkinliklerin bitmesi, yoksunluk duygusu,
- Arkadaşlarla buluşulan, kahve çay içilen ve paylaşılan zamanın özlenmesi,
- Dijital olarak yürütülen sosyal ilişkiler, muhabbetin masa başından ekran karşısına taşınması,
- Rutin, mekanik bir yaşam döngüsü,
- Özel günlerde yapılan ritüellerin yapılamaması,
- Komşularla gelişen ilişkiler,
- Sarılmanın, kucaklaşmanın özlenmesi.

Katılımcılar tarafından sıklıkla vurgulanan bir konu da yaşamın tam bir kısır döngüye dönüşmüş olmasının verdiği sıkıntı olarak ortaya konmuştur:

“Sinir krizi geçiren bir teyze oldu. Sinir krizi derken ağladı, ‘oğlum sarılamayacak mıyım, nasıl olacak bu işler!’ dedi. Dedim, ‘Merak etmeyin, geçecek.’ Böyle hadiseler yaşadık” (E21).

“Eve gel yat, kalk, işe git, dön kısır döngüsü sıkıcı (K14).”

“Ev iş, ev iş, ev iş oldu. Mekanik bir durum gibi sadece eve geliyoruz, evde keyifliyiz öyle böyle ama işe gidiyoruz iş yapıyoruz, eve geliyoruz” (K3).

“Evet sosyal yaşamımız, herkesin etkilendi, herkes şu an iş ve ev arasında mekik dokuyoruz... Aynı bu şekilde görüntülü görüşebilirsek sadece görüşebiliyoruz. İş arkadaşlarımla, dediğim gibi hastanenin herhangi bir kafesinde herhangi bir kısıtlama olmadığı için bütün sosyal hayatım benim hastanede geçiyor. Ben nöbet çıkışları çok sıkılıyorsam ve evde durmak istemiyorsam gideceğim yer hastane. Benim sosyal alanım hastaneye dönüştü... Ben kendimi sıkıldığımı düşündüğüm an gideceğim tek yer hastane. Kendimi direkt hastanede buluyorum. Bir sosyal yaşantım yok. Benim sosyal yaşamımla iş yaşamım aynı yer, aynı çevre, gördüğüm insanlar da aynı” (K20).

“Şahsi olarak söylüyorum, gidip de kafe açık diye oturup bir kahve içmeyi bile tercih etmiyorum ben, şu an içinde bulunduğum durumdan da dolayı. O yüzden birazcık daha bu duygusal açıdan sosyal hayatı çok baskıladı bu süreç benim için, çoğumuz için de öyle gerçi. Ama inşallah düzelir de kurtuluruz bu süreçten” (K7).

Çalışmanın katılımcılarının sosyal yaşantılarına ilişkin anlatıları bir araya getirilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Salgın Sürecinde Sosyal Yaşam Değerlendirmeleri

Katılımcılar	Cümleler/İfadeler
E15	İnsanlar hafta içi çalışanlar İstanbul'da, hafta sonu da o çalıştıkları sıkıntılı sürecin tadını çıkarırlar, yemeğe içmeye giderler. Evet, gerçekten de böyleydi. O günleri gerçekten özleyorum. O yaşamış olduğumuz, paylaşmış olduğumuz zamanlar beraber bir yerlere gitmek, "hadi bu hafta sonu şehir dışında şuraya gidiyoruz, hadi bakalım bu hafta sonu şunu yapıyoruz, bunu yapıyoruz" falan demeyi gerçekten çok özledik.
E16	Daha sosyal ortamlar, hayatımızın 3/1'i arkadaşlarımızla geçiyordu aslında fiziksel ortamlarda. Ama artık mesajlaşma üzerinden ilerliyor iletişimimiz. O anlamda da aslında keyifli, kopmuş değiliz birbirimizden. Orada da farklı bir iletişim şeklinde ilerliyoruz aslında. Bunu belirtebilirim. Bir yere gidemiyoruz belki ama mesajlaşma uygulamaları üzerinden, Zoom gibi toplantı uygulamaları üzerinden iletişim halindeyiz.
E17	Bahçeye inmek, çimlerin üzerinde o sandalyelerde oturmak bizim için bir lüks haline geldi. Tek uğraşımız o. Akşamları yürüyüş yapıyorum. Değişiklik ne? Karşı etapta da bir arkadaş var. Karşı etaba gidiyoruz bir akşam, onun orada yürüyor. Bir akşam o geliyor bizim buraya, burada yürüyüş yapıyoruz. Böyle komşuluklar oynuyoruz
E18	Öncelikle tabii ki kafeler, restoranları özledik. Oturup güzel vakitler geçirmeyi özledik ama bununla birlikte, ama şunu da belirteyim, öyle bir olağanüstü bir dönem ki özellikle çocuğu olanlar için bence, kendi sosyal ihtiyaçlarımızı bir kenara bıraktık ben kendi adıma. Kendi sosyal ihtiyaçlarımızı ikinci plana atıp, sonuçta çocuklarımız da bir gelişim aşamasında ve onların bu anlamda bazı ihtiyaçları var. Bu ihtiyaçları nasıl giderebiliriz, bir yandan onlara da dertlendik öyle söyleyebilirim. Onlar da sonuçta bu sosyal ihtiyaçları var. Gelişim çağındalar. Hatta bizden daha çok ihtiyaçları var. Onları nasıl giderebiliriz, biraz onlara dertlendik. Onları gidermeye çalıştık olabildiğince. Onun dışında ben de oturduğum bölgede olabildiğince buradaki komşularımızla, arkadaşlarımızla sosyalleşmeye çalıştık
K20	Ben çok evcimen bir insanım. İsterim ki hiç evden çıkmayayım. Beni günlerce, aylarca eve kapatın; evde kalmışım gibi bir hissiyat vardı. Artık di'li geçmiş zaman kullanıyorum. Şu an tek isteğim insan içine çıkmak. Bu hastane harici bir yere çıkmak istiyorum sadece. Çünkü İstanbul'da yaşıyoruz. 2 boğazı olan bir yer. 2 yakayı birleştiren bir boğazımız var ama deniz havası en son ne zaman aldım hatırlamıyorum.

3.2.4. Duygular

Bu bölümde çalışmanın katılımcılarının salgın döneminde hissettikleri duygulara dair paylaşımları özetlenmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Salgın Döneminde Hissedilen Duygular

<ul style="list-style-type: none">
• Başkalarına, yakınlarıma bulaştırırım korkusu,
• Ürkme, korkma, tedirginlik, ümitsizlik, yoğun stres, kayıpların yasları, karmakarışık duygular,
• Yakınlar, aile büyükleri için endişelenme,
• İşsiz kalma korkusu, gelecekle ilgili belirsizlik,
• Adaptasyon sorunu; yeni yaşam düzeni, yeni alışkanlıklar ve kültürler,
• Kuşaklar arasındaki çatışma,
• Karşılıklı yardımlaşmanın yarattığı olumlu duygu, aileye daha fazla zaman ayırmanın getirdiği mutluluk.
--

Katılımcıların, Salgın dönemlerinde belki de en yoğun yaşanan duygu olan ölüm korkusu hakkında şunları ifade etmişlerdir:

"Ölüm korkusu çok yaşamadım ama diğer arkadaşlarımızın söylediği gibi bulaştırma korkusu çok yaşadım. Biri benim yüzümden hastalanırsa ben ne yaparım korkusunu çok net yaşadım. Hasta olduğum zaman bile ki hastanede yattım. 1 haftalık bir tedavi sürecim oldu. Çok ciddi solunum sıkıntısı çekmeme rağmen öleceğimi hiç düşünmedim" (K19).

“Bilmiyorsun yani. Bir sürü şeyi etrafımızda duyduğumuz zaman ‘ya hiçbir şeyi yoktu, bir anda akşam entübe oldu’ falan diye şey gelince normal şeyde; ben o zaman hafif öksürmeye başladığımda, ‘dur bir dakika, kötüye gidiyor, şey mi oluyor’ diye insan hissediyor doğal olarak. O belirsizlik, bilinmezlik, o bilmediğin şeyin üzerinde bilmediğin şeylerin aslında oluyor olması; onlar biraz belki en fazla etkileyen şeyler oldu. Ama çok olumlu duygular oldu mu dersin; en fazla ailenle birlikte zaman geçirdiğin için çoluğun çocuğunla beraber, onların büyüme zamanını görme tarafı biraz olumlu diyebileceğim bu dönemde kesip cebimize attığımız şeyler oldu” (E7).

“Mesela bir tane hastam kendisiyle ilgili şey demişti: ‘Sanki bir canavar yapıştı bedenime. Ne yapıyorsam yapayım çıkmıyor.’ Bunu söyleyen tabi nevrotik düzeyde bir hasta değil. Biraz daha alt düzeyde bir hasta. Bedenine yapışan bir virüsten ve çıkamamaktan... Bende de var; bizim o kendini feda etme şemaları, kurtarıcılık şemalarımız, kendimizden önce hastalar, sevdiklerimiz, diğer insanlar ama şu aklıma geliyor; uçaklara bindiğimiz zaman yanınızda çocuğunuz varken ilk başta oksijen maskenizi kendiniz takın diyor. Sonra çocuğunuza verin diyor. Ve bu süreçte aslında biz kendimiz için bir şeyler yapamıyorsak bir öteki için nasıl yapacağız? Bu en yakınlarımız da olabilir, çocuklar, arkadaşlar vs.” (K18).

“Pandemiye yakalandığımda şeker hastası olduğum için ‘acaba ailemden uzaklaşacak mıyım, onları yalnız bırakacak mıyım?’ diye bir korku yaşadım. Dolayısıyla o korku güzel bir şey değil. Çünkü sizin geride bıraktığımız 3 tane daha insan var. Sizin gücünüz altında bugüne kadar gelmişler. Bir şekilde size tutunarak, sizi fikir öngörüsü, ekonomik öngörü olarak sizi baz almış, sizi örnek almış insanların ne yapacağı konusunda endişeye düştüm. Düşmedim değil. Ama tabii ki Allah’tan bu hastalığı kısa sürede atlattık ve şeyimiz geçti ama ölüm korkusu gerçekten pandemide bilmediğimiz için ciddi derecede kaygı yarattı bende. Ama geçtiği için de şükürler olsun diyorum. İnşallah bir daha hiç kimseye göstermez” (E22).

“İstediğimiz kadar korunalım herkes öleceğini düşünüyordu. Sonra tabi insanlar ölmediklerini gördükçe biraz alıştılar çalışmaya” (K16).

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Salgında, özellikle sokağa çıkma kısıtlamasıyla birlikte evden çalışanların fiziksel aktiviteye duydukları ihtiyaç artmıştır. Bu nedenle Salgının ilerleyen dönemlerinde işe gitmek için bile olsa sokağa çıkabilen kişiler ayrıcalıklı sayılmıştır. Evden çalışan erkekler imkân buldukça iş yerine giderek çalışmayı, kadınlara kıyasla daha fazla talep etmişlerdir. Uzaktan çalıştığı için sosyal yaşamları da evlerin içine hapsolan ve sosyal çevreleri hane içindekilerle sınırlanan kadın ve erkekler, salgın öncesindeki sosyal yaşamdan yoksun kalmışlardır. Salgından önce geçinemeyen hane halkının bu süreçteki ilişkileri olumsuz yönde etkilemiş ve geçimsizliğin şiddeti artmıştır. Salgından önce birlikte iyi zaman geçiren hane halkı, bu süreçten olumlu etkilenmiş, ilişkilerini güçlendirmiş, süreç içinde birbirlerinin kıymetini daha iyi anlamışlardır. Her türlü sosyal etkinlik, ekran arkasından paylaşılmaya çalışılsa da evde kapalı ve hareketsiz kalan bireylerden oluşan ev içi habituslar, internette tek bir tıkla birbirlerine bağlanmış, ulaşımına bağlı misafirlik yerini, iletme bağlı ekran konukluğuna bırakmıştır. Sitede veya toplu konutlarda yaşayan kişiler komşularıyla sosyalleşmeye daha fazla imkân buldukları için evde kalmanın getirdiği sosyal izolasyondan daha az etkilenmişlerdir.

Karantina dönemlerinde 7/24 evde olmanın getirdiği ev içi işlerin artan yükünü en fazla kadınlar üstlenmiş, buna bağlı olarak neredeyse tüm zamanını birlikte geçiren ev halkı, kadınların üstlendikleri ağır sorumluluğun daha iyi farkına varmışlardır. Bununla birlikte hem çalışıp hem de evin bitmez tükenmez işlerini adeta tek başına yapmaya çalışan kadınların, erkek partnerlerinden yardım/paylaşım beklentileri artmış, erkekler de becerileri oranında ikincil rollerle (salata yapmak, sofrayı hazırlamak, bulaşık makinesini yerleştirmek vb. gibi), eşlerine daha fazla destek olmaya çalışmışlardır Uzaktan çalışanlar ev içi mekan paylaşımında zorluklar çekmiş, özellikle başlangıçta internet alt yapısının artan talepleri karşılayamaması, bağlantı problemiyle karşılaşılmasına yol açmıştır. Artan iş yüküyle birlikte kadınlar, işten arta kalan zamanlarını fiziksel aktiviteleri de içeren etkinliklerle değerlendirebilirken, erkeklerin fiziksel etkinliklere kadınlar kadar zaman ayıramadıkları ve salgında fiziksel etkinlikleri kadınlardan daha fazla özledikleri görülmektedir. Ayrıca erkeklerin fiziksel aktiviteyi sosyalleşmenin bir aracı gibi gördükleri hem sosyallik hem de fiziksel aktivite konusunda yaşadıkları yoksunluğun, psikolojik durumlarını oldukça ve kadınlara kıyasla çok daha fazla etkilediği anlaşılmıştır. Buna göre hem fiziksel aktivite eksikliğinin hem de sosyalleşmenin sınırlanmasının erkeklerin salgında yaşadığı en önemli psikolojik zorluklardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Kadınların hobi ve serbest zaman etkinliklerini, ekonomik güçle ilişkilendirerek değerlendirmesinin altında yatan etken, salgınla birlikte azalan gelir ve bulaşma tehdidi nedeniyle ev işlerinde ev işçiliği desteği alınamaması ve buna bağlı olarak artan ev içi sorumluluklardan geriye kalan boş zamanın azalması veya hiç kalmaması, kalsa bile onu değerlendirmek için bir hobi için ayrılacak bir bütçenin yokluğu ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Salgında en yoğun olarak “yakınlarına hastalık bulaştırma kaygısı, kendisine bulaşırsa da geride kalanlar için endişelenme” duygularının yaşandığı bulgulanmıştır. Kendine bulaşmasından çok bulaştırmaya, ölmekten çok geride kalanlara dair endişenin içeriğinin, toplulukçuluk kültüründen temel aldığı ve el sever davranış örüntüsünün bir örneği olduğu düşünülmektedir. Toplulukçu kültürlerde kişiden ziyade toplum önemlidir ve kişinin davranışlarına kendisini düşünmekten çok, başkasını düşünmek yön vermektedir (Topses, 2012). Dolayısıyla, toplulukçu kültürde yaşayan kişiler, Kovid -19 hastalığına yakalanmaktan çok hastalığın bulaştırıcısı olmaktan endişe duymaktadır. Salgında hâkim olan ikinci duygu belirsizlik hissidir. İnsanın en temel güdüsü dünyaya dair birbiriyle tutarlı bir görüş oluşturabilme ve buna bağlı olarak çevresini kontrol edebilmeye duyduğu ihtiyaçtır (Heider, 1958). Salgınla birlikte insan kestirilemez bir dünyaya adım atmış, yaşamın muğlaklığı karşısında kendisini çaresiz hissetmiştir. Bu belirsiz, sosyal açıdan izole dünyaya yalnızlık, kendini suçlama gibi karışık duygular eşlik edebilmektedir. Diğer yandan, bu süreçte evde daha uzun süre vakit geçirebildiği için birbirlerini daha yakından tanıyan aile fertleri, karşılıklı yardımlaşmanın yarattığı olumlu duygular da paylaşmışlardır.

Salgın döneminde karşılıklı yardımlaşmaya dayalı yaklaşımın krizle baş edebilmede çok etkili olduğu görülmüştür. Salgında yaşanan en büyük zorluk ise ev içi işlerde kadınlardan beklenen geleneksel rollerin sürdürülmesine yönelik adil olmayan beklentidir. Kadınların erkek partnerlerinin ev işlerinin sorumluluğunu almak konusunda isteksiz veya beceriden yoksun olmaları, kadınların salgın süresince her gün tekrar eden ev işlerini tek başlarına üstlenmek zorunda bırakmıştır. Üstelik kendisini evin dışındaki bir dünyada konumlandıran erkeklerin, karantina dönemlerinde eve kapanmayla birlikte psikolojik açıdan kadınlara kıyasla daha dayanıksız oldukları gözlenmiştir. Bunun en önemli nedeninin erkeklerin stresle baş edebileceği kaynakların hemen hemen tamamını evin dışında aramasına bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Erkeklerin ev içindeki sorumluluklarını adil biçimde üstlenebilmeleri için temizlik, ütü, yemek, evin toplanması gibi rutin ev içi işler konusunda bütün çocuklara ana okuldan başlamak üzere beceri eğitimlerinin verilmesi önerilmektedir. Ayrıca Ev içindeki işlerin kadınlara ait olduğu, kadınların ücretsiz ev içi işlerin yüklenicisi olarak görüldüğü ayrımcı bakış açısının değişmesi için “Evde He for She” gibi kampanyaların sayısının artması ve yaygınlaştırılması, çocukların

bakımından sorumlu olanların sadece kadınlar olarak görüldüğü cinsiyetçi devlet politikalarının değişmesi gerekmektedir. Bu teşvik edici politika ve kampanyalara bağlı olarak erkek bireyler artan becerileri oranında ev içi işlere katılım sağlayabilecek, böylece ev içindeki destekleyici konumlarını değiştirebileceklerdir.

KAYNAKLAR

Akçaoğlu, A. (2021). Tedirgin Etkileşim Salgın Döneminde Gündelik Hayatın Dönüşümü. (Bahar Aykan, Onur Bilginer (der.). Salgın Halleri: Covid 19 ve Toplumsal Eşitsizlikler içinde (ss. 148-169). Ankara: Nika Yayınevi.

Al-Kazi, L. A., Al-Sejari, M. M., & Al-Ma'seb, H. B. (2021). Impact of COVID-19 partial lockdown on household activities in a sample of Kuwaiti and Saudi populations. *International social science journal*, 10.1111/issj.12283. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/issj.12283>

Alnas-Smile, K., Huey, M., Valmores, N., & Moni, S. (2020). Impact of Coronavirus on Services to Survivors of Intimate Partner Violence: A Look at My Sister's House. *Journal of Asian American Studies* 23(3), 407-419. [doi:10.1353/jaas.2020.0032](https://doi.org/10.1353/jaas.2020.0032).

Alon, T. M., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality (No. w26947). National Bureau of Economic Research.

Aydın, D. H. (2021). Covid-19 Bağlamında Hukuksal Düzenlemeler ve Toplumsal Yaşamdaki Etkileri Hakkında Bir Değerlendirme. (Bahar Aykan, Onur Bilginer (der.). Salgın Halleri: Covid 19 ve Toplumsal Eşitsizlikler içinde (ss. 136-140). Ankara: Nika Yayınevi.

Aziz, A., (2013). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri. Ankara: Nobel Yayınları.

Azzopardi, E., Nash, R. (2016). A framework for island destination competitiveness – perspectives from the island of Malta. *Current Issues in Tourism*, 19(3), 253-281. <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1025723>

Baş, T., Çamır, M., Özmaldar, B. (2008). Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Beken, N. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Kadın İstihdamı: Türkiye Örneği. *Iğdır University Journal of Social Sciences*. 47-74

Carli, L. (2020). Women, Gender equality and COVID-19. *Gender in Management: An International Journal*, 35(7/8), 647-655. Doi: 10.1108/GM-07-2020-0236

Ciolfi, L., Lockley, E. (2018). From Work to Life and Back Again: Examining the Digitally-Mediated Work/life Practices of a Group of Knowledge Workers. *Comp. Supported Coop. Work (Cscw)* 27(3-6), 803-839. [doi:10.1007/s10606-018-9315-3](https://doi.org/10.1007/s10606-018-9315-3)

Collins, C., Landivar, L. C., Ruppner, L., Scarborough, W. J., (2020). COVID-19 and the gender gap in work hours. *Gender Work Organ*, 28(1), 549-560. [doi:10.1111/gwao.12506](https://doi.org/10.1111/gwao.12506)

Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2019). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Çokluk, Ö., Yılmaz, K., Oğuz, U. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(1), 95-107.

Del Boca, D., Oggero, N., Profeta P., Rossi, M., (2020). Women's and men's work, housework and childcare, before and during COVID-19. *Rev Econ Household* 18, 1001-1017 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11150-020-09502-1>

Dong, L., Bouey J., (2020). "Public Mental Health Crisis During COVID-19 Pandemic, China. *Emerg Infect Dis* 26 (7): 10-3201.

COVID-19 Salgınının Çalışanların Kişisel Yaşamı Üzerindeki Etkileri:
Cinsiyet Bağlamında Bir Değerlendirme

Doğangün, G., (2021). Salgında Derinleşen Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Bir Bakış. (Bahar Aykan, Onur Bilginer (der.). Salgın Halleri: Covid 19 ve Toplumsal Eşitsizlikler içinde (ss. 409-442). Ankara: Nika Yayınevi.

Dunn, M., Munoz, I., Sawyer, S. (2021). Gender Differences and Lost Flexibility in Online Freelancing During the COVID-19 Pandemic. *Front. Sociol.* (6), 738024. doi: 10.3389/fsoc.2021.738024

Eroğlu, D., Gençay, H. (2020). Salgında kadın olmak: Covid-19 salgınının ve kamusal alan kısıtlamalarının kadınlar üzerindeki etkilerinin haklar bağlamında değerlendirilmesi. İstanbul: Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği. <https://kadininsan haklari.org/wp-content/uploads/2021/02/Salg%C4%B1nda-Kad%C4%B1n-Olmak-Uzun-Rapor-Final.pdf>.

Farré, L., González, L. (2019). "Does Paternity Leave Reduce Fertility?" *Journal of Public Economics* 172:52-66.

Ganioglu, Z. (2021). Küresel salgın dünyasında işçi sınıfı belirginleşen ve derinleşen eşitsizlikler. (Bahar Aykan, Onur Bilginer (der.). Salgın Halleri: Covid 19 ve Toplumsal Eşitsizlikler içinde (ss. 267-314). Ankara: Nika Yayınevi.

Gomez-Herrera, E., Müller-Langer, F. (2019). Is There a Gender Wage Gap in Online Labor Markets? Evidence from Over 250,000 Projects and 2.5 Million Wage Bill Proposals. Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper No. 19-07.

Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. New York: Wiley.

Işık, E. (2020). Covid (19) Salgını ve Kadın Emegi: Türkiye'den Kadın Deneyimleri. *Politik Ekonomik Kuram*, 4(2), 219-241.

Karabulut, A. B. (2021). Salgın Sürecinde Kadın: Bir Bilançoya Dair Düşünceler. *Meyad Akademi*, 2(1), 69-83.

Karimivand, F. (2021). COVID-19 ve Sosyo-Ekonomik Sonuçları: Literatür İncelemesi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 47-61. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oskaiibfd/issue/63315/902499>

Korkmaz, A. V. (2020). Covid-19'un İşçiler Üzerindeki Etkileri ve Bir Dizi Çözüm Öneriler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE)*, 7(5), 114-132.

Kramer, A., Kramer, K. Z. (2020). The potential impact of the Covid-19 pandemic on occupational status, work from home, and occupational mobility. *Journal of Vocational Behavior*. Doi: 10.1016/j.jvb.2020.103442. Epub 2020 May 8. PMID: 32390661; PMCID: PMC7205621.

Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Thousand Oaks, CA: Sage Publishing.

Kuckartz, U., Radiker, S. (2019). *Analyzing qualitative data with MAXQDA*. New York: Springer International Publishing.

Profeta, P. (2020). Gender Equality and Public Policy during COVID-19, *CESifo Economic Studies*, 66(4), 365-375. doi:10.1093/cesifo/ifa018

Seyidoğlu, H. (2003). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. İstanbul: Kurş Matbaası.

Topses, G. (2012). Elseverlik (Alturizm) ve Benseverlik (Egoizm) Ölçeğiyle İlgili Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 1(2), 60-71.

Ural, A., Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

URL 1 ILO (2020), COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf (Son Erişim Tarihi: 05.06.2022).

URL 2 OECD (2020, 01 Nisan). OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19) Women at the core of the fight against COVID-19 crisis. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/women-at-the-%20core-of-the-fight-against-covid-19-crisis-553a8269/#section-d1e56> (Son Erişim Tarihi: 04.06.2022).

URL 3 Başaran, E. (2020, 30 Nisan). Deniz Kandiyoti: Salgın, modern kadının yaşadığı illüzyonu yıktı geçti. Gazete Duvar. <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/04/30/deniz-kandiyoti-salgın-modern-kadının-yasadigi-illuzyonu-yikti-gecti> (Son Erişim Tarihi: 16.10.2021).

URL 4 EvdeHeForShe, (t.y). <https://www.heforshe.org/tr/node?page=1>. (Son Erişim Tarihi: 16.10.2021).

URL 5 Germany: Flexible working conditions lead to overtime, study shows (t.y.) <https://www.dw.com/en/germany-flexible-working-conditions-lead-to-overtime-study-shows/a-47771436>. (Son Erişim Tarihi: 04.06.2022).

URL 6 Roshgadol, J. (2020). Quarantine Quality Time: 4 In 5 Parents Say Coronavirus Lockdown Has Brought Family Closer Together. Study Finds. 2020. (Son Erişim Tarihi: 05.06.2022).

Wiswall, M., Zafar, B. (2018). Preference for the Workplace. Investment in Human Capital, and Gender. Q. J. Econ 133(1), 457–507. doi:10.1093/qje/qjx035

Yaşar Dinçer, F. C., & Yirmibeşoğlu. (2020). COVID-19'un Ekonomik Etkilerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Değerlendirilmesi. Gaziantep University Journal of Social Sciences 2020 Özel Sayı 780-792.

Yeniçeri, Z., Koç, E. (2021). COVID-19 Pandemi Sürecinin Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liğine Etkileri | The Effects of COVID-19 Pandemic on Gender (In)Equality. Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi, 4(1), 80-102. DOI: 10.33708/ktc.899892

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.